Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora – Dodatni elementi za razmatranje u vezi s Preporukom za preporuku Vijeća o ekonomskoj politici europodručja

(COM(2021) 742 final)

(samoinicijativno mišljenje)

(2023/C 75/07)

Izvjestitelj: **Juraj SIPKO**

Odluka Plenarne skupštine:	22.3.2022.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
	(samoinicijativno mišljenje)
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za ekonomsku i monetarnu uniju te ekonomsku i socijalnu koheziju
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	6.10.2022.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	27.10.2022.
Plenarno zasjedanje br.:	573
Rezultat glasanja	
(za/protiv/suzdržani):	170/1/2//

1. **Zaključci i preporuke**

1.1. EGSO napominje da trenutačan gospodarski razvoj europodručja i Europske unije obilježava vrlo visoka razina gospodarske, zemljopisno-gospodarske i političke nesigurnosti. Ta nesigurnost proizlazi iz dva sistemska šoka koji su u tijeku, odnosno kontinuirane raširenosti bolesti COVID-19 i ruske invazije na Ukrajinu. Postoji i nova opasnost povezana s fragmentacijom u sektorima međunarodne trgovine, plaćanja, kapitala i financijskih tržišta, uključujući i proizvodnju, istraživanje i promet. Sistemski rizici doveli su do ogromnog gomilanja javnog duga i rasta inflacije. Međutim, rješavanje pitanja klimatskih promjena i dalje je najveći izazov s kojim se suočavaju europodručje i države članice EU-a.

1.2. EGSO ponavlja da se još ne nazire kraj borbe protiv COVID-a 19. Stoga bi trebalo poduzeti sve sadržajne i sustavne mjere kako bi se ta bolest suzbila, a istodobno se pripremati za moguće druge epidemije i pandemije. EGSO naglašava, a to je potvrdilo i iskustvo u protekle dvije godine, da je stopa povrata ulaganja najveća u zdravstvenom sektoru.

1.3. EGSO podržava okončanje ruske agresije i rata u Ukrajini te ponovnu uspostavu teritorijalne cjelovitosti Ukrajine. Time se mogu stvoriti uvjeti za otporan, uključiv i održiv gospodarski rast u zemljama europodručja i državama članicama Europske unije.

1.4. EGSO pomno prati vrlo nepovoljna inflacijska kretanja koja uglavnom proizlaze iz sve većih cijena robe, hrane i energije, a i iz poremećaja u lancima opskrbe. U toj situaciji povećanje kamatnih stopa nije djelotvorno sredstvo. Prestroga monetarna politika mogla bi povećati rizik od recesije i uzrokovati odgađanje hitno potrebnih privatnih ulaganja u energetsku tranziciju. EGSO stoga Europskoj središnjoj banci (ESB) preporučuje da provede odgovarajuću procjenu proporcionalnosti i pažljivo analizira nuspojave strože monetarne politike i njezine posljedice na dugoročne ciljeve u pogledu stabilnosti cijena. Međutim, EGSO potiče Europsku središnju banku da smanji temeljnu inflaciju, a da pritom ne ugrozi gospodarski oporavak EU-a. Zbog navedenih rizika ESB bi trebao oprezno pristupati normalizaciji monetarne politike.

1.5. S obzirom na naglo povećanje cijena energije i hrane, EGSO preporučuje da donositelji ekonomske politike na razini država članica uspostave funkcionirajuću i djelotvornu mrežu socijalne sigurnosti za najranjivije skupine stanovništva, uključujući najteže pogođene segmente srednje klase kako nitko ne bi bio zapostavljen.

1.6. EGSO izražava zabrinutost u pogledu stalnog gomilanja javnog duga. Stoga preporučuje da se poduzmu koraci za srednjoročnu fiskalnu konsolidaciju. EGSO smatra da se nacionalni proračuni mogu popuniti uz pomoć pravednog oporezivanja i djelotvornog korištenja javnih sredstava.

1.7. EGSO ističe da je aktivacija opće klauzule o odstupanju zbog pandemije COVID-a 19 bila ispravna odluka. Iako je produljena do 2023., bit će potrebno razmotriti dodatno produljenje ako sistemski rizici budu i dalje postojali. EGSO stoga očekuje od Europske komisije da bez odgađanja pripremi konkretne mjere za reformu Pakta o stabilnosti i rastu.

1.8. Unatoč napretku postignutom u uspostavi financijske unije potrebno je usvojiti i provesti sve sadržajne i sistemske mjere kako bi se dovršila bankovna unija i unija tržišta kapitala. S tim u vezi EGSO poziva odgovorne organizacije i nadležne institucije da udruže snage radi stvaranja financijske unije.

1.9. EGSO ističe negativan učinak fragmentacije i skreće pozornost na nestabilnost tržišta državnih obveznica na tržištima europodručja. Stoga pozdravlja najavu Europske središnje banke od 15. lipnja 2022. o pripremi mjera za rješavanje problema fragmentacije u europodručju.

1.10. EGSO podržava preobrazbu gospodarstava europodručja. Istodobno sreće pažnju na egzistencijalni rizik povezan s klimatskim promjenama. S obzirom na to i unatoč nepredviđenom složenom zemljopisno-gospodarskom razvoju događaja, preporučuje prelazak na energiju iz obnovljivih izvora i upotrebu financijskih resursa dostupnih u okviru plana za oporavak i drugih financijskih resursa, uključujući financijsku potporu iz privatnog sektora.

1.11. Zemlje europodručja se, kao i druge države EU-a, trenutačno suočavaju sa sistemskim šokovima, rizicima i prijetnjama. Stoga, s obzirom na kritično razdoblje u kojem se čovječanstvo nalazi, EGSO poziva sve države i nadležne međunarodne institucije na suradnju kako bi se riješili problemi povezani sa svim dosad nezabilježenim sistemskim šokovima, rizicima i prijetnjama s kojima se svijet trenutačno suočava. Odgađanje donošenja i provedbe mjera moglo bi imati dalekosežne posljedice, ne samo u pogledu materijalnog gubitka, nego nadasve u pogledu ljudskih života.

2. **Kontekst i pozadina**

2.1. Trenutačno postoje dva realna sistemska šoka, odnosno COVID-19 i ruska invazija na Ukrajinu, koji su uz posljedičnu zemljopisno-gospodarsku fragmentaciju doveli do visoke razine nesigurnosti. Štoviše, sve veće cijene robe i hrane dovele su do znatnih socioekonomskih rizika u europodručju i EU-u. S obzirom na egzistencijalnu prijetnju koju predstavljaju klimatske promjene, prelazak na zeleno gospodarstvo jedan je od najvećih izazova za europodručje i države članice EU-a.

2.2. Današnja gospodarska kretanja prate dosad neviđeni, realni vanjski šokovi za zemlje europodručja. Stoga se, s gledišta odnosnih makroekonomskih pokazatelja, ta kretanja ne mogu smatrati stabilnima. Osim toga, određene države članice europodručja suočavaju se s dugotrajnim strukturnim izazovima na putu izgradnje održivih, otpornih i uključivih gospodarstava.

2.3. Prije tih dvaju sistemskih šokova inflacija je bila relativno niska u gotovo svim državama članicama europodručja. Relativno niže stope inflacije zabilježene su čak i prije početka klimatske krize, a određene su države europodručja zabilježile čak i deflaciju. Trenutna dinamika inflacije iziskuje široku primjenu instrumenata koje ESB-u stoje na raspolaganju. Inflacija je trenutačno jedan od najvećih rizika za održiv, otporan i uključiv gospodarski rast u europodručju. Smanjenje i stabilizacija inflacije te održavanje njezine razine unutar ciljne inflacije, odnosno ispod 2 %, ne mogu se postići bez odgovarajućih promjena u monetarnoj politici Europske središnje banke.

U tom je kontekstu Upravno vijeće poduzelo mjere potrebne za ispunjavanje mandata ESB-a da održi stabilnost cijena i očuva financijsku stabilnost. U bliskoj budućnosti važno je da ESB oprezno pristupi normalizaciji monetarne politike.

2.4. Inflacija je na najvećoj razini od osnivanja europske monetarne unije. To je rezultat cijelog niza čimbenika koji su doveli do postupnog povećanja stopa inflacije čak i tijekom produbljivanja globalne krize uzrokovane pandemijom COVID-a 19. Gospodarski oporavak u europodručju koji je trenutačno u tijeku dodatno je pogoršao to negativno kretanje

zbog smanjene opskrbe. Većim cijenama pridonijela je i ruska invazija na Ukrajinu. Legitimno je pitanje u kojoj se mjeri monetarnom politikom Europske središnje banke, uz upotrebu svih dostupnih instrumenata koji su joj na raspolaganju, može usporiti rast inflacije te je postupno vratiti na utvrđenu ciljnu vrijednost i zadržati unutar tih granica, a da se pritom ne ugroze stabilnost jedinstvene valute i gospodarski oporavak od krize uzrokovane COVID-om 19.

2.5. Trenutačna inflacijska kretanja nisu ni privremena ni kratkoročna (kao što je navedeno u jesen 2021.), nego otkrivaju visoku razinu nesigurnosti. U drugoj polovici prošle godine povećanja cijena bila su uglavnom posljedica cijena energije, poremećaja u lancima opskrbe, neobično naglog povećanja cijena robe i većih troškova prijevoza. S obzirom na to da su razlozi za trenutnu dinamiku cijena složeni, inflacija se neće moći smanjiti samo uz pomoć monetarne politike. Potrebna je diversifikacija u uvozu energije, a time i smanjena ovisnost o opskrbi iz Rusije. Diversifikacija državama članicama europodručja ujedno pruža povijesnu priliku da pokrenu hitne strukturne reforme (npr. administrativne reforme, reforme pravosuđa i reforme za jačanje vladavine prava) i smanje ovisnost o uvozu tradicionalne ulazne energije. Usto je potrebna i tržišna intervencija da bi se kontrolirala trenutno volatilna dinamika cijena na energetskom tržištu. U tom pogledu EGSO pozdravlja hitnu intervenciju koju Komisija predlaže za rješavanje problema visokih cijena energije.

2.6. Istodobno postoje dokazi da su unatoč sve većim cijenama energije brojna poduzeća uspjela povećati svoju jediničnu dobit. Analiza ESB-a pokazuje da je dobit ključni element koji doprinosi ukupnoj domaćoj inflaciji jer su poduzeća prenijela veće troškove na potrošače, a zaštitila i proširila profitne marže. Tržišne intervencije u energetskom sektoru također bi mogle ublažiti dinamiku cijena.

2.7. Trenutačna povećanja cijena uglavnom su povezana s opskrbom. Taj trend negativno utječe na konkurentnost europodručja, dovodi do većih troškova i vrši pritisak za rast plaća u doba gospodarskog pada. Ako se taj štetan obrazac nastavi, mogao bi dovesti do stagflacije (iako trenutačno nije prisutan u svim zemljama europodručja). Povijesno gledano, stagflacija je zabilježena prije gotovo 40 godina. Ne može se isključiti da bi vanjski sistemski šokovi, ako se nastave, mogli dovesti do neželjene stagflacije. S druge strane, EGSO skreće pozornost na moguće negativne učinke na potražnju ako smanjenje realne plaće zahvati osobe s niskim i srednjim primanjima.

2.8. Tijekom 2021. kretanje gospodarskog rasta bilo je relativno povoljno u svim državama članicama europodručja te se nije očekivalo naglo usporavanje ulaganja i trgovinskih tokova zbog visoke razine gospodarske nesigurnosti. Globalna kriza uzrokovana pandemijom COVID-a 19 mogla bi produbiti jaz u pogledu gospodarskog rasta u europodručju ako se ne usvoje i ne provedu strukturne reforme. Trend u smjeru divergencije mogao bi znatno utjecati na konvergenciju i pogoršati to nepovoljno kretanje u svim državama članicama europodručja.

2.9. Kratkoročno, izgledi za mogući rast ulaganja nisu ohrabrujući. Instrumenti koji su doneseni u svrhu oporavka nakon COVID-a 19 (Mehanizam za oporavak i otpornost) donekle su oslabili zbog neizvjesnosti u pogledu ulaganja koju je prouzročio rat u Ukrajini. Stoga je važno da se pojedinačna gospodarstva mogu nositi s kontinuiranim poremećajima u trgovinskim i investicijskim tokovima, kao i s kontinuiranom neizvjesnošću u svjetskom gospodarstvu, a ponajviše s visokom razinom neizvjesnosti u državama članicama europodručja.

2.10. Usporavanje gospodarskog rasta proizlazi i iz znatnih povećanja cijena energije s kojima se suočavaju kućanstva. Neke su države članice poduzele mjere za rješavanje problema rasta cijena u obliku subvencija, promjena u PDV-u, uključujući dodatne socijalne doprinose i socijalne energetske tarife za kućanstva s najnižim primanjima. Stoga treba preispitati učinkovitu upotrebu energije u kućanstvima i promijeniti navike u potrošnji energije. Sve veće cijene energije dovele su do postupnog istiskivanja iz potrošačke košarice drugih proizvoda za kojima više ne postoji tolika potražnja. Štoviše, veće cijene energije za kućanstva dovode do promjene obrasca potrošnje u kućanstvima i velikog pada u potrošnji određenih potrošačkih proizvoda. Međutim, energija je osnovna roba te se njezina potrošnja može smanjiti samo u određenoj mjeri, što znači da će ta poskupljenja osobito pogoditi siromašnija kućanstva.

2.11. COVID-19 imao je vrlo negativan utjecaj na javne financije u državama članicama europodručja. Opća klauzula o odstupanju iz Pakta o stabilnosti i rastu aktivirana je u ožujku 2020. kako bi se savladala kriza uzrokovana COVID-om 19. Uspostavljen je i privremeni okvir za državne potpore, koji omogućuje širu upotrebu fiskalnih poticaja radi potpore poslovnom sektoru, a i radi održavanja socijalne stabilnosti.

2.12. Fiskalni odgovor i smanjenje proizvodnje doveli su do velikog povećanja udjela državnog duga, osobito u nekim državama članicama u kojima je razina duga visoka. Od presudne je važnosti da se održivost javnog duga i dalje osigurava njegovim postupnim smanjenjem. Budući da će, srednjoročno, cijene energije i dalje biti visoke, bit će potrebno preispitati tržišne mehanizme i mehanizme uspostave cijena, ali i donijeti daljnje fiskalne mjere potpore kako bi se pružila potpora kućanstvima i poduzećima koja su osobito pogođena povećanjima cijena energije.

2.13. Sve veća potrošnja na sigurnost i druge ključne prioritete mogla bi dovesti do privremenog slabljenja gospodarskog položaja europodručja u svjetskom gospodarstvu. U tom se kontekstu države članice europodručja suočavaju s velikim izazovom, a to je kako uz pomoć svih dostupnih instrumenata, u kombinaciji s djelotvornim pojedinačnim politikama, uključujući i diplomatske instrumente, osigurati usmjerenost na postizanje održivog gospodarskog rasta i zadržavanje udjela gospodarstva europodručja u odnosu na druge globalne konkurente.

2.14. U novije se vrijeme tečaj eura smanjio u odnosu na američki dolar zbog nepovoljnih geopolitičkih promjena, a taj je pad započeo u svibnju 2021. Deprecijacija eura, druge najveće rezervne valute, uglavnom proizlazi iz različitih monetarnih politika Europske središnje banke i Sustava saveznih rezervi (FED).

2.15. Na temelju te analize Europska komisija predstavila je gospodarske izglede (srpanj 2022.), na koje najviše utječe situacija u Ukrajini. U tim se izgledima, prema predviđanjima Komisije, pretpostavlja da će ove godine gospodarski rast iznositi 2,7 % u državama članicama EU-a i 2,6 % u europodručju, dok će se iduće godine smanjiti na 1,5 % odnosno 1,4 %. Predviđa se da će prosječna inflacija ove godine doseći 7,6 % u EU-u i 7,6 % u europodručju, dok se za iduću godinu očekuje da će pasti na 4,6 % odnosno 4 %.

3. **Opće napomene**

3.1. EGSO naglašava da na kratkoročan, ali i srednjoročan gospodarski razvoj zemalja europodručja utječu, a mogle bi i još više utjecati, posljedice ruske invazije na Ukrajinu. To je nepovoljno kretanje sistemsko i bez presedana u poslijeratnoj povijesti. Stoga ga je vrlo teško usporediti s drugim šokovima koji su kroz povijest negativno utjecali na gospodarska kretanja u europodručju. U svakom slučaju postoji vrlo visoka razina nesigurnosti zbog koje je još teže utvrditi izglede budućih kretanja.

3.2. EGSO ističe da putanja odnosnih makroekonomskih i mikroekonomskih pokazatelja u zemljama europodručja nije ohrabrujuća. Razina nesigurnosti iznimno je visoka. Konkretno, postoji niz nepoznatih varijabli, uglavnom geopolitičke i ekonomske prirode, koje bi mogle utjecati na ionako iznimno visoku razinu nesigurnosti.

3.3. EGSO smatra da inflacijska kretanja predstavljaju velik rizik za socioekonomski napredak u zemljama europodručja. Trenutačan rizik inflacije uglavnom je povezan s opskrbom i poremećajima u lancima vrijednosti. Stanje u Ukrajini, osobito u području ulazne energije, uključujući cijene robe, i mjere za ograničavanje širenja bolesti COVID-a 19 doveli su do promjena na strani ponude.

3.4. Današnja dinamika inflacije iziskuje opsežnu upotrebu instrumenata ESB-a za postizanje stabilnosti cijena s pomoću akomodativne monetarne politike. ESB bi trebao oprezno pristupiti normalizaciji monetarne politike. Štoviše, očekuje se da će monetarna politika nastaviti podupirati ekonomsku politiku u zemljama europodručja.

3.5. EGSO naglašava da u državama članicama rizik inflacije nije obuzdan i da su pokušaji njegova uklanjanja tek djelomični. S obzirom na trenutno nepovoljno kretanje inflacije i njezine posljedice za kućanstva te kretanja u pogledu konkurentnosti, EGSO poziva sve nadležne i odgovorne institucije da usvoje i provedu sve hitne mjere kako bi se ublažili negativni cjenovni šokovi. Istodobno treba spriječiti previranja na tržištu državnih obveznica u europodručju ([1]).

3.6. EGSO pozdravlja objavu programa REPowerEU. Očekuje da će taj program pridonijeti postupnom smanjenju ovisnosti o ulaznoj energiji iz Ruske Federacije, a omogućuje i postupno uklanjanje najvećih rizika povezanih s troškovima koji predstavljaju veliku prijetnju stabilnosti cijena u zemljama europodručja.

3.7. EGSO očekuje od programa REPowerEU dodatna dva ključna doprinosa: i. program REPowerEU mogao bi potaknuti veliko povećanje ulaganja u odabranim sektorima i područjima, čime bi se ostvarila zamisao koja je prethodila ruskoj invaziji na Ukrajinu. Osnovna je zamisao da će ova godina biti važna u smislu povećanja ulaganja, osobito u odabranim područjima od javnog interesa; ii. program REPowerEU ujedno bi trebao znatno pridonijeti najvažnijim strukturnim promjenama s kojima se suočava današnja generacija te time ispuniti ključne ciljeve povećanja konkurentnosti, održivosti i otpornosti gospodarstava europodručja u svrhu postizanja glavnih ciljeva utvrđenih u zelenom planu.

3.8. EGSO pomno prati kako se ulaganja iz temelja preraspoređuju u odnosu na izvorne planove ulaganja. Može se očekivati da će u sektorima povezanima s restrukturiranjem energije i provedbom prioriteta zemalja EU-a iz zelenog plana rast ulaganja biti manji. Nije jasno kakvi su izgledi u sektorima i područjima koja nisu izravno povezana s time. U tom će kontekstu biti važno pratiti razvoj malih i srednjih poduzeća u tradicionalnim gospodarskim sektorima (koja nisu strateški nužna i ne teže izvrsnosti na svjetskoj razini) iskorištavanjem mogućih prilika u pojedinačnim regijama.

3.9. EGSO snažno podupire posvećivanje dužne pažnje ne samo ispunjavanju trenutačnih ključnih prioriteta, nego i osiguravanju ujednačenih rezultata u području inovacija u svim regijama, europodručju i cijelom EU-u. Ako se taj cilj podcijeni, mogao bi se pogoršati trend divergencije između regija u europodručju i državama članicama EU-a.

3.10. EGSO pozdravlja mogućnost veće konvergencije zahvaljujući rastu u nekoć slabije razvijenim državama članicama europodručja, u kojima se rast dugoročno povećava brže od prosjeka u europodručju. U tom kontekstu treba navesti da bi COVID-19 i rat koji je u tijeku u Ukrajini mogli dovesti do pogoršanja stanja i divergencije u državama članicama europodručja, što ne pridonosi ostvarivanju osnovnih zamisli utvrđenih u Ugovoru iz Maastrichta.

3.11. EGSO pozdravlja i podupire trenutačnu raspravu o osmišljavanju novog institucijskog okvira za javne financije u državama članicama EU-a. Odbor u tom kontekstu ističe da je ažuriranje fiskalnih pravila iz Pakta o stabilnosti i rastu prije svega povezano s izazovom usklađivanja financijske stabilnosti i očitih potreba za javnim ulaganjem.

3.12. EGSO smatra da ima prostora za zajedničku koordinaciju i povezivanje raznih vrsta politika kojima se nastoji osigurati održiv javni dug. Nadalje, u opravdanim je slučajevima potrebno poduprijeti fiskalne strategije u skladu sa srednjoročnim pristupom fiskalnoj korekciji koja bi bila usredotočena na oporavak i otpornost. Odbor očekuje da će se pronaći realna i izvediva rješenja koja će rezultirati platformom za javne financije koju bi trebalo uvesti bez odlaganja.

3.13. Budući da su javni proračuni pod pritiskom slijedom krize uzrokovane COVID-om 19, daljnje kompenzacijske mjere za pružanje potpore kućanstvima i poduzećima kako bi se nosila s energetskom krizom moraju biti ciljane i djelotvorne. EGSO s pravom razumije i uvažava trenutačne razloge za zaštitu sigurnosnih, humanitarnih i socijalnih potreba i njihov utjecaj na nacionalne proračune u europodručju. U tom kontekstu pozdravlja odluku Komisije da produlji aktivaciju klauzule o odstupanju iz Pakta o stabilnosti i rastu te poziva Komisiju da što prije iznese konkretne prijedloge reformi za Pakt o stabilnosti i rastu.

([1]) EGSO stoga pozdravlja najavu ESB-a od 15. lipnja 2022. da namjerava raditi na instrumentu za suzbijanje fragmentacije u europodručju.

3.14. EGSO je u više navrata naveo da su, kao i u prošlosti, a još više danas, potrebni veći napori kako bi se ojačao položaj europodručja u međunarodnom kontekstu. Trenutačno se gospodarstva europodručja suočavaju s novim izazovima povezanima sa sveukupnim sigurnosnim rizikom i strukturnim promjenama. Osim toga, gospodarska i politička kretanja mogla bi utjecati na položaj eura u međunarodnom monetarnom sustavu i sustavu plaćanja. Okončanje ruske agresije i rata u Ukrajini te ponovna uspostava teritorijalne cjelovitosti Ukrajine mogli bi dovesti do oživljavanja svjetskog gospodarstva i ekonomskog jačanja gospodarstva europodručja unutar njega.

4. **Posebne napomene**

4.1. EGSO je uvjeren da će – radi osiguravanja relativne socioekonomske stabilnosti u državama članicama europodručja u kontekstu visoke razine geopolitičke i gospodarske nesigurnosti povezane s rizicima od sve veće inflacije i sve većeg javnog duga – pri korištenju sredstava iz Mehanizma za oporavak i otpornost biti važno fokusirati se na ispravne prioritete. Tim se instrumentom državama članicama omogućuje zajedničko izdavanje obveznica na tržištima kapitala i dosad je bio vrlo djelotvoran. EGSO stoga itekako pozdravlja njegovu praktičnu upotrebu i u budućnosti. U vezi s time, EGSO smatra da bi se Mehanizam za oporavak i otpornost mogao koristiti i nakon 2026.

4.2 EGSO naglašava da bi ruska invazija na Ukrajinu koja je u tijeku mogla dovesti do neželjene recesije i čak stagflacije u određenim zemljama europodručja. Stoga je danas više nego ikad potrebno pomno pratiti ta nepovoljna kretanja, a nužne su i preventivne mjere za suočavanje s njima.

4.3. EGSO napominje da kretanja u području nezaposlenosti i tržišta rada upućuju na relativnu stabilnost. Odbor istodobno ističe relativno velike razlike među nacionalnim stopama nezaposlenosti u odnosu na razdoblje prije 2008. U nekim državama članicama europodručja prevladava strukturna nezaposlenost, u kombinaciji s nedostatkom kvalificirane radne snage. Upravo taj relativni nedostatak visokokvalificirane radne snage ne omogućuje dovoljno prostora za povećanje konkurentnosti u odabranim sektorima i područjima. EGSO u tom kontekstu napominje da u državama članicama europodručja i u EU-u općenito i dalje ima dovoljno prilika, koje još nisu iskorištene, za usavršavanje i prekvalifikaciju.

4.4. EGSO je iznimno zabrinut zbog negativnih kretanja u pogledu nejednakosti i zbog sve većeg siromaštva u državama članicama europodručja i cijelom EU-u. Nejednakost je, u najširem smislu riječi, u velikoj mjeri ujedno naslijeđe globalne financijske krize. Pandemija COVID-a 19 dodatno je pogoršala to nepovoljno kretanje. Sve veće cijene energije i hrane trenutačno utječu na najranjivije skupine stanovništva, kao i na kućanstva s niskim i srednjim primanjima. EGSO zbog toga hitno poziva sve nadležne institucije da uspostave mrežu socijalne zaštite koja bi djelotvorno funkcionirala i u kojoj nitko ne bi bio zapostavljen.

4.5. EGSO ponovno skreće pozornost na moguć nepredviđen razvoj daljnjih mutacija, pandemija i epidemija. Pojava i brzo širenje bolesti COVID-19 pokazali su da zdravstveni sustav uopće nije bio spreman za pandemiju. Stoga su temeljitija priprema i prije svega odgovornija politika svih nadležnih tijela i institucija u tom području od iznimne važnosti. EGSO napominje da, kao što su to pokazala kretanja protekle dvije godine, najveći povrat ulaganja proizlazi iz ulaganja u zdravstvo i prevenciju.

4.6. EGSO naglašava da je pružanje potpore osiguravanju dodatne likvidnosti otkad je izbila pandemija COVID-a 19 bila ispravna odluka. Međutim, budući da su u određenim djelatnostima aktivnosti obustavljene, sada će se trebati usmjeriti na osiguravanje solventnosti određenih poduzeća. Bit će potrebna i dodatna likvidnost za potporu rastu nakon pandemije. EGSO stoga smatra da je od presudne važnosti nastaviti s uspostavom unije tržišta kapitala i bankovne unije.

4.7. EGSO ističe da je u svjetskom gospodarstvu trenutno u tijeku proces fragmentacije. Ruska invazija na Ukrajinu dovela je do fragmentacije u međunarodnoj trgovini, međunarodnim plaćanjima, međunarodnim tečajnim i financijskim odnosima, međunarodnom prometu, međunarodnoj znanosti i istraživanjima, globalnim lancima vrijednosti i drugim područjima. Taj je postupak vrlo negativno utjecao na socioekonomska kretanja u zemljama europodručja.

4.8. EGSO napominje da je trenutačna visoka razina gospodarske i zemljopisno-gospodarske nesigurnosti, popraćena visokim rizicima, najsloženija situacija u cjelokupnoj povijesti projekta europske integracije. S obzirom na nepredvidivost budućih socioekonomskih kretanja, postoji velika potreba za time da nadležne institucije donesu i provedu cijeli niz mjera za smanjenje i uklanjanje vanjskih šokova za gospodarstva država članica europodručja.

Bruxelles, 27. listopada 2022.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG